Simonas Sprindys, Pavel Vutkin

Senkapis Algirdo gatvės skvere Vilniuje

2018 m. vasarą archeologiniai tyrimai vyko Vilniuje, Algirdo gatvėje esančiame apleistame sklype, laikinoje automobilių stovėjimo aikštelėje, atkarpoje tarp Panerių ir Kauno gatvių. Planuojama šį daugiau kaip 4000 m^2 dydžio plotą paversti poilsio zona – skveru. Į R nuo sklypo keletą metų tirtas XVI a. senkapis(*ATL 2009 metais*, 2010, p. 141–148, 150–153; *ATL 2010 metais*, 2011, p. 148–151; *ATL 2011 metais*, 2012, p. 172–175). Šių tyrimų metu Mindaugo gatvės senkapyje aptikti 179 kapai, dauguma be įkapių. Kultūrinio sluoksnio storis iki 2 m, tačiau didžiąją jo dalį sudaro XIX–XX a. horizontas. Ankstyvesnių laikų sluoksniai yra suardyti intensyvėjant ūkinei ir urbanizacinei veiklai, tačiau 2009 m. (J. Ramanauskienė) aptikta ir XVI a. pabaigos sluoksnio fragmentų.

Istorinių žinių apie kapinyną nėra, nes jis buvęs gerokai už miesto gynybinės sienos. Istoriniuose miesto planuose iki XIX a. čia vaizduojama tuščia neužstatyta vieta. Archeologinių tyrimų metu nustatytas XVI–XVIII a. kapinyno reljefas – čia būta smėlingos kalvos, kurios viršūnė – Mindaugo g. 27, 27A sklype. Tyrimų metu nustatytos kapinyno Š, ŠR ribos, V pakraštys nesurastas. Būtent čia 2018 m. suprojektuotas skersgatvis ir vykdyti žemės kasimo darbai bei archeologiniai tyrimai.

Pirmuoju etapu būsimo skvero teritorijoje buvo atlikti žvalgomieji tyrimai įrengiamų lietaus nuotekų šulinių vietose. Iš viso ištirti 7 šurfai, 28,65 m^2 plotas. Šurfai daugiausia orientuoti skvero Š–ŠV dalyje. Fiksuotas 0,65–2,1 m storio XIX–XX a. kultūrinis sluoksnis su to laiko radiniais. Sluoksniai sutankinti, juose

1 pav. Skvero P dalyje fiksuotas įžemis, matomos duobės ir kapų kontūrai. P. Vutkino nuotr.

Fig. 1. Sterile soil recorded in the S part of the square with the contours of a pit and graves visible.

gausu statybinių atliekų (betono, asfalto, plastiko), archeologiškai vertingų radinių ar žmonių palaikų liekanų neaptikta. Todėl vykdant tolesnius skvero įrengimo darbus nuspręsta kartu atlikti archeologinius žvalgymus.

Skvero R dalyje, arčiau ankstesnių tyrimų metu tirto kapinyno mechanizuotai pašalinus XIX–XX a. sluoksnį, geltono smėlio įžemyje išryškėjo kapų duobės. Iš viso aptiktos 22 kapų duobės, dalyje jų kaulų nebuvo, jie suirę arba palaikai buvo suardyti. *Kapų duobėse 2, 6, 8, 14* kaulų neaptikta, *duobėse 16–20* skeleto dalys gulėjo neanatomine tvarka. Pažymėtina, kad suardyti kapai išsidėstę skvero PR dalyje, kur įžemyje taip pat fiksuota daugybė vėlesnio laikotarpio nenustatytų grunto judinimo darbų metu suformuotų duobių ir dėmių (1 pav.).

Mirusieji laidoti aukštielninki, dauguma karstuose, orientuoti į ŠV–Š. Įkapė rasta tik *kape 22* – ant dešinės rankos aptiktas vario lydinio žiedas. Griaučiai labai sunykę, kaulai trapūs, todėl buvo sudėtinga ne tik juos preparuoti, bet ir tyrinėti antropologiškai. Kaulai išlikę fragmentiškai, todėl daugumoje atvejų lytis ir amžius nenustatyta. Galima būtų išskirti tik dvigubą *kapą 7*, kuriame aptiktas net 2,02 m ilgio suaugusio vyro skeletas, o šalia buvo palaidotas 8 m. ±24 mėn. vaikas (2 pav.). Tiriant 2018 m. aptiktas tik vienas dvigubas kapas, nors ankstesnių tyrimų metu jų rasta daugiau. Dar galima paminėti *kapą 3*, kuriame mirusysis palaidotas priešinga kryptimi nei likusieji – sulenktomis kojomis ir galva į P, bei *kapą 21*, kuriame mirusysis buvo palaidotas ant dešiniojo šono.

Tyrimų metu suinventorinti 3 radiniai – dvi XIX a. Rusijos imperijos tekstilinės plombos iš XIX–XX a. sluoksnio ir vienas vario lydinio žiedas iš kapo 22. Dėl tokio menko radinių skaičiaus kapų chronologija nenustatyta, tačiau remiantis ankstesnių tyrimų rezultatais juos galima datuoti XVI a. Laidojimo paminklo V riba nenustatyta, nes skvero V dalyje nesigilinta iki įžemio. Tikėtina, kad po įrengta poilsio zona yra išlikusių palaidojimų.

2 pav. Kapo 7 vaizdas iš R. P. Vutkino nuotr.
Fig. 2. Burial 7, as seen from the E.

The Cemetery at Algirdo Street Square in Vilnius

A 0.65–2.1 m thick cultural layer was recorded on the grounds of the square being created in the E part of Algirdo Street. It was determined that 19th–20th-century layers without any archaeologically valuable finds had formed at this location. The W part of the Mindaugo St. 27, 27A cemetery was excavated in the E part of the square. 22 grave pits were discovered and excavated (Figs. 1, 2), but it was difficult to date the burials due to a lack of finds. Based on previous investigation results, the discovered burials date to the 16th century. The cemetery's W boundary was not found because the W part of the square was not excavated down to sterile soil. Two 19th-century Russian Imperial textile seals and a copper alloy ring were discovered during the investigation.